

Kansalaisvaikuttaminen opettajakoulutuksessa -hankkeen ohjausryhmän kokous

Paikka: Käyttäytymistieteellisen tiedekunnan oppimiskeskus Minerva K 115

Aika: 20.10.2005 klo 11.00–16.00.

Kokouksessa läsnä: Ahonen Sirkka, Eronen Ari, Gullberg Tom, Hansen Petteri, Korkeamäki Riitta-Liisa, Loima Jyrki, Luukkainen Olli, Rantala Jukka, Sainio Lauri, Salo Petri, Suutarinen Sakari, Uusitalo Urpo, Wass Hanna

Ohjausryhmän kokouksen avasi hankkeen pääkoordinaattori Jukka Rantala.

Avauspuheenvuorossaan Rantala totesi vuonna 2004 alkaneen hankkeen olevan nyt puolivälissä. Rantala otti puheenvuorossaan esille ohjausryhmän toimeksiannon, joka on kansalaisvaikuttamisen aseman parantaminen niin opettajakoulutuksen tutkintovaatimuksissa kuin oppilaitoksen toimintakulttuurissa. Kehittämistehtävän lisäksi Rantala muistutti myös arvioinnin tärkeydestä, joskin hän totesi hankkeen arvioinnin olevan siinä mielessä hankalaa, että hankkeen onnistuminen on viimekädessä kiinni osallistujien kokemuksista. Alkupuheenvuoron jälkeen Rantala luovutti puheenvuoron Sakari Suutariselle, joka kommentoi lyhyesti hankkeeseen liittyvien julkaisujen kohtaloita ja tulevaisuutta.

Päivän ensimmäisestä esityksestä vastasi valtiotieteiden jatko-opiskelija Hanna Wass. Wassin puheenaiheena oli nuoret ja politiikka. Esityksessä vertailtiin aluksi eri ikäryhmien ja sukupolvien äänestämiskäyttäytymistä. Aineistossa sukupolvet oli jaettuna neljään ryhmään seuraavalla tavalla

1. Sodan ja jälleenrakentamisen sukupolvi (yli 63-vuotiaat)
2. Suuren murroksen sukupolvi (44–63-vuotiaat)
3. Lähiöiden sukupolvi (34–43-vuotiaat)
4. Yksilöllisen valinnan sukupolvi (18–33-vuotiaat)

Wass totesi, että äänestysaktiivisuus noudattaa enemmän sukupolvien kuin elämänkaaren mukaista lainalaisuutta. Wassin mukaan havaitun ilmiön selittämiseksi voidaan nostaa erilaisista teoreettisista lähtökohdista, kuten esim.

- 1) sukupolvien erilainen sosiaalistuminen poliittiseen toimintaan
- 2) kerran omaksuttujen toimintamallien pysyvyys (kehitysteoreettinen lähestymistapa)
- 3) vanhempien sosio-ekonomisen taustan vaikutus
- 4) ensimmäisen äänestyskerran sijoittuminen elämäntilanteessa

Aineistoon pohjautuen Wass nosti esiin muutamia mielenkiintoisena yksittäisiä havaintoja kuten esimerkiksi sen, että vaikka yksilöllinen sukupolvi olikin saanut oman kokemuksensa mukaan eniten neuvoja poliittisen toiminnan tärkeydestä, niin silti tämä sukupolvi tiesi kaikista sukupolvista heikoimmin vanhempiensa puoluekannan. Sukupolvien välistä murrosta kuvaa puolestaan hyvin se, että politiikan merkitys nuoruuden kasvuympäristössä oli kaikkein vähäisintä yksilöllisen valinnan sukupolvella. Tämä sukupolvi myös äänestää laiskimmin. Sen sijaan heidän vanhempansa (lähiöiden sukupolvi) äänestävät aktiivisesti ja kokevat politiikan merkityksen myös voimakkaana tekijänä omassa lapsuuden kasvuympäristössään.

Perheen lisäksi esityksessä nostettiin esille myös koulun merkitys poliittisen kansalaisen kasvattajana. Konkreettisia kehityskohteita kouluissa olisi esimerkiksi

- 1) poliittisuuden käsitteen laajentaminen (institutionaalisen käsitteen avartaminen)
- 2) osallistumisen käsitteen mieltäminen laajempaan ilmiöön (luopua vaikuttavuuden ylikorostamisesta)
- 3) poliittisen lukutaidon kehittäminen osana opetusta
- 4) poliittisen identiteetin rakentumisen tukeminen

Esitelmän loppuksi aiheesta käytiin lyhyt vuoropuhelu tutkijan ja ohjausryhmän kesken. Keskusteluissa todettiin, että politiikasta vieraantuminen on uhka demokratialle sikäli kun vieraantuminen näyttäisi olevan riippuvainen tietyistä taustamuuttujista (kuten ikäpolvi ja sosio-ekonominen asema). Toisaalta keskusteluissa todettiin myös se, että tutkimustulosten ylikorostaminen johtaa parannusehdotusten sijasta helposti myös itseään toteuttaviin ennustuksiin.

Kokouksen toisena puhujana oli Ari Eronen Hämeenlinnan opettajankoulutusyksiköstä. Eronen esitteli Eija Syrjäläisen ja Veli-Matti Värin kanssa tekemäänsä tutkimusta ”Opettajaksi opiskelevien käsityksiä kansalaisvaikuttamisesta”. Tutkimuksen kohteena ovat tamperelaiset/hämeenlinnalaiset, helsinkiläiset, sekä oululaiset/kajaanilaiset luokanopettaja-, aineenopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijat. Vaikka tutkimuksen kaksiosaista aineistoa ei ole vielä kokonaan analysoitu, antavat jo alustavat tutkimustulokset odottaa mielenkiintoisia tuloksia siitä, minkälaisia käsityksiä kansalaisvaikuttamisesta ja sen asemasta eri alojen opettajaksi opiskelevilla on.

Ari Eronen esityksen jälkeen siirryttiin lounaalle. Lounaan jälkeen Jukka Rantala otti puheenaiheeksi hankkeen tämän hetkisen tilan. Rantala näki nykyisessä tilassa sekä myönteisiä asioita mutta myös kehityttämiskohteita. Myönteisenä Rantala näki erityisesti sen, että norssit ovat pystyneet omalta osaltaan liittämään hankkeen osaksi omaa toimintakulttuuriaan. Sen sijaan opettajankoulutuslaitoksien ja erityisesti ainelaitoksien osallistumisessa olisi tällä hetkellä toivomisen varaa.

Erääksi ratkaisuehdotukseksi Rantala esitti norssien, opettajankoulutuslaitosten ja ainelaitosten välisen kolmikanta yhteistyön, jonka avulla kaikki hankkeesta kiinnostuneet opettajakoulutukseen osallistuvat toimijat voisivat verkostoitua keskenään. Tiedonkulun edistämiseksi hankkeeseen on 1.10.2005 lähtien palkattu lisäksi tutkimus-avustaja Petteri Hansen. Tutkimusavustajan tehtävänä on kiertää opettajankoulutusyksiköitä ja harjoittelukouluja samalla sekä jakaen että keräten tietoa hankkeen etenemisestä. Haastatteluiden tavoitteena on kerätä tietoa yhtäläillä onnistumisen kokemuksista kuin myös hankkeen esteistä ja kehityskohteista. Kerättyjä haastatteluita tullaan käyttämään vuoden 2006 loppuraportin aineistona.

Rantalan puheenvuoron jälkeen ohjausryhmä keskusteli yhdessä siitä, kuinka hanke on edennyt ja mihin asioihin toiminnassa tulisi vastedes kiinnittää huomiota. Kansalaisvaikuttamisen asemaa pohtivissa keskusteluissa nousi esille esimerkiksi uuden opetussuunnitelman, erilaisten kansalaisvaikuttamispäivien, oppilaskuntien, sähköisten kommunikointilaitteiden sekä aiheeseen liittyvien julkaisujen mahdollisuuksia ja rajoja. Yhtäältä puheenvuoroissa kaipailtiin selkeää koulutuksellista ohjelmaa kansalaisvaikuttamisen aseman parantamiseksi. Toisaalta useissa puheenvuoroissa todettiin myös se, että kansalaisvaikuttaminen merkitsee eri toimijoille usein eri asiaa. Näin ollen selkeän ylhäältäpäin tulevan ohjesäännön sijasta olisi syytä pyrkiä löytämään tai raivaamaan sellainen tila, jossa erilaisilla (trans)lokaaleilla kansalaisvaikuttamisen siemenillä olisi mahdollisuus itää ja levitä rauhassa.

Muistion laati Petteri Hansen